

Nieuwsbrief Natuurpunt Aalter

Juni 2010

Voorwoord

Koen Martens
Voorzitter Natuurpunt Aalter

Niet alleen uit onderzoek blijkt dat het niet goed gaat met de bijenstand. Ook de imkers zijn ervan overtuigd. Een reden trouwens waarom de imkersvereniging jaarlijks een plantenbeurs organiseert. De aanplant van wilde planten in onze tuinen is belangrijk voor de honingbij.

Waarom biodiversiteit zo belangrijk is

Het gaat niet goed met de biodiversiteit in Vlaanderen. Elk jaar verdwijnen er soorten. Vaak denkt de mens dat dat niet erg is. Een vogelsoort minder. Zo erg is dat nu ook niet. Het leven (voor de mens) gaat verder. Veelal weet men niet hoe belangrijk biodiversiteit en gezonde ecosystemen voor ons allemaal zijn.

Soms wordt het belang van biodiversiteit pijnlijk duidelijk. Onder meer door de afname aan voedselbronnen voor bijen neemt het aantal bijen drastisch af. We hebben het dan niet alleen over wilde bijen, maar ook over honingbijen. Geen bijen betekent ook geen honing. Geen bijen betekent ook geen bestuiving, dus geen planten. Niet in de natuur, maar ook niet in landbouw-ecosystemen...

Dat natuurbehoudsmaatregelen bijdragen aan het behoud van een wilde bijenflora blijkt uit onderzoek van vrijwilligers van onze vereniging. Langs het kanaal Gent-Brugge werden in zones die Natuurpunt beheert recent heel wat zeldzame bijen ontdekt. Ze troffen niet minder dan 18 verschillende zandbijen aan in de omgeving van de kanaalbermen in Bellem. De houtkanten die we aangeplant hebben met onder meer sleedoorn en de bloemrijke bermen vormen echte aantrekkingspolen voor wilde bijen en andere insecten. Ook de aanwezigheid van onverharde paden (ook al een zeldzaamheid!) is essentieel voor een aantal soorten. De kanaalbermen zijn tegenwoordig dan ook een hotspot van biodiversiteit in het omgevende industrie- en landbouwgebied. Het belang hiervan op het omgevende landschap wordt veelal onderschat. Zo verhindert de verscheidenheid aan insecten dat plagen zich kunnen ontwikkelen. Daardoor zijn minder pesticiden nodig. Ook dit is natuurlijk

belangrijk voor de milieukwaliteit van de omgeving en de gezondheid van ons allen.

Helaas neemt de biodiversiteit jaar na jaar af. Steeds meer soorten sterven uit, waardoor het natuurlijk evenwicht op veel plaatsen verstoord raakt en hele ecosystemen dreigen te verdwijnen. Dat brengt ook gevaren mee voor onze eigen basisbehoeften. De Verenigde Naties willen deze tendens stoppen en hebben 2010 uitgeroepen tot Internationaal Jaar van de Biodiversiteit.

Ook Natuurpunt Aalter wil zijn steentje bijdragen. De voorbije weken voerden we actie en overleg om de

kerkuil in Bellem verdere kansen te geven. Je leest er meer over in deze nieuwsbrief. Op 11 juli kun je tijdens de Big Jump in het kanaal Gent-Brugge springen en zo oproepen voor meer biodiversiteit in onze waterlopen.

Maar ook jij kan voor meer biodiversiteit zorgen. Een natuurlijke tuin aanleggen is een mooi voorbeeld. Minder pesticiden gebruiken helpt ook. Meer tips vind je op de website van Natuurpunt (www.natuurpunt.be/biodiversiteit). Veel succes!

Nieuwe broedgelegenheid voor kerkuilen in Aalter

Vrijwilligers van Natuurpunt Aalter en de Kerkuilwerkgroep Vlaanderen drongen de voorbije weken bij de gemeente aan om de broedgelegenheid van kerkuilen in onze gemeente te verbeteren. Dit is belangrijk voor het duurzaam behoud van deze mooie en zeldzame vogel in onze gemeente. In dit artikel vind je meer info over de kerkuil, de bedreigingen voor de soort, het voorkomen in Aalter en de actie die we genomen hebben.

Broedgeval van kerkuil in de schouw van het museum in Bellem

Een koppel kerkuilen heeft vorig jaar een nest gebouwd in de schouw van het Grammenschuis in Bellem. Het museum (voormalig geboortehuis van Flor Grammens en "Historisch Museum van de Vlaamse Strijd") staat al een paar jaar leeg. De kerkuilen zochten er de rust op om een nest in de schoorsteen te maken.

De gemeente wilde het nest verwijderen en een nestkast buiten hangen. De ervaring van vrijwilligers van Natuurpunt en de Kerkuilwerkgroep Vlaanderen wijst echter uit dat deze oplossing weinig kans op slagen heeft. Natuurpunt drong aan op een volwaardige oplossing. Dit is niet meer dan logisch gezien de kerkuil beschermd is.

Na overleg met de gemeente werd beslist om de huidige nestplaats van de kerkuil niet te verstoren. Gezien de schouw momenteel niet gebruikt wordt, vormde zich geen probleem. Daarnaast werd beslist om een nestbak op de zolder aan te brengen. De meest optimale plaats werd hiervoor uitgekozen: in het noordoosten en weg van de storende verlichting van de Museumstraat.

De gemeente maakte een passende opening en bevestigde de nestkast, die geleverd werd door het Regionaal Landschap Meetjesland. De hoop is dat de kerkuilen de nestkast gaan opzoeken en zo spontaan de schouw verlaten.

We zijn blij dat door deze samenwerking de kerkuil ook in Bellem verdere kansen krijgt. Door deze actie tonen we aan dat overleg en samenwerking voor positieve resultaten zorgt. De buurtbewoners zijn alvast opgetogen. Ze volgen het doen en laten van de kerkuilen dagelijks nauw op.

Het Grammenschuis in Bellem en de opening in het zolderraam (linkerfoto)

De kerkuil: identikit

De kerkuil (*Tyto alba*) is ongeveer 34 cm groot en heeft een vleugelspanwijdte van 95 cm. Bovenaan heeft hij een goudbruine tot leigrijze grondkleur en is hij gespikkeld. Zijn onderzijde varieert van roestbruin tot wit. Hij is zeer goed herkenbaar aan zijn hartvormig wit gezicht, met de donkere ogen pal naar voor gericht.

Tijdens zijn nachtelijke vluchten is de kerkuil over het algemeen zwijgzaam, maar soms laat hij een rauwe kreet horen. Rond de broedplaats maakt hij blazende en sissende geluiden. De kerkuil voedt zich voornamelijk met kleine prooien: spitsmuizen, bosmuizen en woelmuizen, maar soms kan men ook vogels op het menu terugvinden. Meestal gaat het dan wel om huismussen en spreeuwen.

Van oorsprong een rotsbewoner, heeft de kerkuil zich wonderwel aangepast aan de menselijke omgeving. Door het feit dat de mens gebouwen ging optrekken vond de kerkuil een onderdak in kerken, kastelen, schuren, ... In de onmiddellijke omgeving van zijn nestplaats vond hij voldoende prooien in het gevarieerde kleinschalige boerenlandschap met knotwilgenrijen, houtwallen, ruige graslanden en akkerranden. Tegenwoordig gaat het niet zo goed meer met de kerkuil. Hij staat in verschillende landen op de "Rode Lijst" van bedreigde diersoorten.

Bedreigingen

Eind van de jaren '70 stond de kerkuil (*Tyto alba*) op de "Rode Lijst" van de met uitsterven bedreigde vogelsoorten in België. De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van de kerkuil zijn:

- broedgelegenheid:

Als holenbroeder houdt de kerkuil van rustige, donkere nestplaatsen. Tegenwoordig worden steeds meer kerktorens en andere gebouwen afgesloten met gaas om

verwilderde duiven te weren. Jammer genoeg verdwijnen op die manier ook uitstekende broedplaatsen voor de kerkuil. Ook de klassieke oude boerenschuren worden meer en meer vervangen door geheel gesloten loodsen.

- voedselaanbod

De intensieve landbouw en vooral het verdwijnen van de typische kleinschalige landschapselementen hebben het voedselaanbod van de kerkuil drastisch doen verminderen. Houtkanten, knotwilgen en hagen verdwijnen aan een verontrustend tempo. Ook ruigere vegetaties die niet of pas laat gemaaid worden zijn belangrijk voor de kerkuil.

- verkeersslachtoffers

Door de constante uitbreiding van het wegennet en het wagenpark neemt het aantal verkeersslachtoffers onder de kerkuilen elk jaar zo sterk toe dat hierin de voornaamste doodsoorzaak kan worden gevonden.

Kerkuilen jagen vooral langs de muizenrijke wegbermen en worden heel vaak tijdens het overvliegen van de rijweg op lage hoogte door het voorbijrijdende verkeer gegrepen. Op jaarbasis vallen vooral twee periodes op in de cijfers. Een eerste piek vinden we in maart. Dat is de periode waarin vooral de volwassen mannetjes actief worden bij de aanvang van het broedseizoen. Een tweede piek bemerken we in de maanden september-november, wanneer de jonge vogels uitzwermen.

Herstel van de populatie dankzij de inzet van de Kerkuilwerkgroep Vlaanderen

Op het einde van 1979 werd een werkgroep opgericht met als voornaamste doel het behoud van de kerkuil als broedvogel in ons land. De resterende broedplaatsen beschermen en nieuwe broedgelegenheid creëren door nestkasten in gebouwen te plaatsen is een van de hoofddoelstellingen van de kerkuilwerkgroep Vlaanderen. De Kerkuilwerkgroep zorgt ook voor heraanleg en onderhoud van haagkanten, knotwilgenrijen, ruige graslanden en natuurlijke bermen. Ook hooi- en houtmijten in de onmiddellijke omgeving van de broedplaatsen kunnen de voedselsituatie verbeteren.

Dertig jaar na de oprichting van de Kerkuilwerkgroep, gaat het terug beter met de kerkuil in Vlaanderen.

Nu broeden in Vlaanderen ongeveer tien keer meer koppels dan 30 jaar geleden. In de jaren '80 werden in Vlaanderen 25 à 50 broedgevallen genoteerd. In de jaren '90 steeg dit tot gemiddeld 300 broedgevallen per jaar. De voorbij 10 jaren werden grote schommelingen genoteerd met een maximum van 964 broedgevallen in 2007. In 2009 werden 441 broedgevallen genoteerd. De schommeling is mede afhankelijk van de weersom-

Vrijwilligers plaatsen een kerkuilnestkast in het kasteel van Poeke

standigheden - zo zijn zachte winters positief voor de kerkuil - maar dit toont ook aan dat blijvende actie noodzakelijk is. Ook de verspreidingsgegevens tonen aan dat verdere actie nodig is. In bepaalde regio's doet de kerkuil het goed, maar in andere zones komt hij nog niet voor. De versnippering van zijn leefgebied gaat onverminderd voort en zijn broedplaatsen staan constant onder druk als gevolg van verstoring. Bovendien sterven er jaarlijks meer en meer kerkuilen in het wegverkeer. Verdere beschermingsmaatregelen dringen zich op.

De kerkuil in Aalter

Ook in Aalter is de kerkuil, in beperkte mate, terug. In 2009 werden 2 broedgevallen genoteerd in onze gemeente, beiden in de nabijheid van het kanaal Gent-Brugge. Wellicht is het voedselaanbod aan de kanaalbermen één van de belangrijke redenen waarom de kerkuilen deze omgeving opzoeken. Ook in Aalter plaatsen vrijwilligers nestkasten op plaatsen met een goede kans tot broedmogelijkheid. Zo werden in het verleden

in het kasteel van Poeke en het natuureducatief centrum kerkuilennestkasten door de Torenavalk vzw/ Kerkuilwerkgroep Vlaanderen geplaatst. In de periode 1984-2000 werd bijna jaarlijks een succesvol broedgeval waargenomen. De voorbije jaren was dit niet het geval. Werken aan het kasteel, en de hiermee verbonden verstoring, zijn hier wellicht de oorzaak van. De kasten werden ook tijdelijk verwijderd. Maar positief is dat de kerkuilen zich verplaatst hebben naar een boerderij in de buurt. Ook in het klooster van Mariahove in Bellem hebben vrijwilligers van Natuurpunt Aalter in 2009 een nieuwe nestkast geplaatst. Er zijn braakballen van kerkuilen waargenomen. Concreet betekent dit dat kerkuilen de nestkast opgezocht hebben. Een broedsucces was er echter nog niet.

Het is duidelijk dat verdere actie nodig is om de kerkuil, ook in Aalter, een duurzame toekomst te geven. Naast de plaatsing van nestkasten is het vooral belangrijk dat er voldoende kleinschalige landschapselementen zijn zoals houtkanten, hagen en knotwilgen. Werk aan de winkel!

Bron en meer info: Kerkuilwerkgroep Vlaanderen - zie www.kerkuilwerkgroep.be

De invliegopening van het nestkast in Mariahove

Big Jump

**Op 11 juli 2010 - om 15 uur stipt
springen we het water in voor zuivere rivieren, vol met leven...**

Ook in Aalter willen we dit jaar mee springen. De bedoeling is om te springen in Aalter-brug in het kanaal Gent-Brugge. Momenteel zijn we de nodige voorbereiding aan het treffen om deze activiteit te organiseren. Meer praktische info zullen we via onze website verspreiden. We hopen dat ook jij komt springen?

Big Jump is een actie voor iedereen die propere en levende rivieren wil. Op precies hetzelfde tijdstip springen in heel Europa duizenden mensen in rivieren, waterlopen en meren om te tonen dat ze wakker liggen van proper water - én dat ze daar iets willen aan doen.

Big Jump wil de **Europese kaderrichtlijn water** meer bekendheid geven. **Die kaderrichtlijn wil tegen 2015 alle Europese waterlopen ecologisch in een 'goede toestand'.**

Een ambitieuze doelstelling die moeilijk te bereiken is zonder steun van het brede publiek. Daarom brengt de Big Jump elk jaar opnieuw zoveel mogelijk mensen (letterlijk) opnieuw in contact met waterlopen.

Waarom meespringen?

Voor propere rivieren, kanalen en meren

Onze waterlopen worden nog dagelijks vervuild. Door de industrie, de landbouwsector én door huishoudens - door ons allemaal dus. Wij springen in het water om te vragen of iedereen zijn bijdrage wil leveren aan het verbeteren van de waterkwaliteit - door zelf minder water te vervuilen.

Voor levende rivieren, kanalen en meren

Watervervuiling aanpakken is niet voldoende. Heel wat waterlopen zijn nog altijd gebetonneerd, ingedamd of rechtgetrokken. Daardoor verliezen ze hun schoonheid en verdwijnt de kans op een bloeiende rijkdom aan planten en dieren. We springen in het water omdat we vinden dat waterlopen een groener en ruimer jasje moeten krijgen in de plaats van hun betonnen harnas.

Voor rivieren, kanalen en meren waar je kan van genieten

Wandelaars, fietsers, kanovaarders, roeiers, duikers, vissers, natuurliefhebbers, booteigenaars, buurtbewoners, zwemmers en andere waterdieren moeten allemaal kunnen genieten van propere en levende rivieren. Ieder zijn plekje, maar allen samen voor proper water. Wij springen in het water voor het recht om om van waterlopen te kunnen genieten. Een propere en levende rivier

brengt heel veel soorten mensen plezier.

Ook in Aalter is er werk aan de winkel voor een betere waterkwaliteit. Prioriteiten zijn:

- versnelde uitvoering waterzuiveringsprojecten: projecten in het Loveld (aan de Kraenepoel) en de Oostmolenstraat wordt al jaren aangekondigd, maar de concrete uitvoering blijft uit. Ook voor veel andere wijken is er nood aan concrete projecten;
- ondersteuning van gezinnen die een individuele zuiveringsinstallatie moeten aanleggen;
- natuurvriendelijke beheer van bermen van waterlopen.

Natuurpunt Aalter probeert al jaren werk te maken van meer natuur langs het kanaal Gent-Brugge. Zo beheren we een aantal waardevolle bermen in Aalter-brug en Bellem. Via deze sprong willen we ook pleiten voor een verder natuurherstel langs de kanaalbermen waarbij het kanaal Gent-Brugge uitgebouwd wordt als een recreatieve aantrekkingspool voor wandelaars en fietsers door onder meer de voorziening van pick-nick-plaatsen.

Foto's Big Jump
2009

Koude winter goed voor Vlaamse padden

De gemiddelde temperatuur van de voorbije winter was volgens het KMI normaal (1,8 °C). Bij deze omstandigheden kunnen amfibieën hun winterslaap voltooien zonder al hun vetreserves op te gebruiken.

Resultaat: het aantal padden dat tijdens de voorjaars trek van 2010 werd vastgesteld, lag aanzienlijk hoger dan na de ongewoon warme winter van 2007. Toen was het aantal padden op de overzetplaatsen plots met 40 % afgenomen. Warme winters hebben een negatieve impact op de overlevingskansen van amfibieën. In de zomer stapelen amfibieën vetreserves op die ze nodig hebben om de winterslaap door te komen. Tijdens normale of koude winters verloopt de stofwisseling van amfibieën heel traag en worden de vetreserves maar langzaam opgebruikt. Zachte winters zorgen echter voor een verhoogd metabolisme waardoor de vetvoorraad te snel wordt verbrand. Gevolg: heel wat amfibieën halen na een warme winter het voorjaar niet. Zij die wel ontwaken, hebben vaak veel van hun vetreserves opgebruikt waardoor ze het voortplantingsseizoen beginnen in een slechte lichaamsconditie.

Op basis van de eerste resultaten van 2010 ziet het er naar uit dat het aantal overgezette padden per locatie gemiddeld 87 % hoger ligt dan in 2007 en dat de populatie zich herstelt. Dit is echter nog geen reden tot euforie. Warme winters komen de laatste jaren immers steeds vaker voor. Dit jaar ging de paddentrek extreem laat van start, op 17 maart, en eindigde de trekperiode begin april.

Bron; Natuurpunt Studie

Paddenoverzetactie in Aalter

Ook in Aalter was er dit voorjaar opnieuw een paddenoverzetactie ter hoogte van de Oude Gentweg. 1162 padden werden door verschillende vrijwilligers veilig overgezet.

Langs de Lotenhullestraat, ter hoogte van de Kraenepoel bleken er toch nog enkele tientallen padden in de rioleringsputjes terecht te komen. De padden kunnen op sommige plaatsen niet over de hoge betonnen boordsteen langs de rijweg krui-
A close-up photograph showing a metal grate set into a concrete curb. The grate is made of several parallel metal bars. The concrete curb is light-colored and shows some signs of wear and discoloration.

pen. Ze volgen dan maar de boordsteen tot ze aan een rioolputje komen en erin sukkelen. De dienst milieu van de gemeente is hiervan op de hoogte gebracht door Natuurpunt Aalter en na overleg is besloten om, zoals reeds elders langs de Lotenhullestraat, tijdens de paddentrek deksels boven rioolputjes te plaatsen en plaatselijk de betonnen boordsteen te verlagen. Alvast een mooi initiatief.

Enkele padden die "gevangen" zitten in een rioolputje.

Gespot op onze activiteiten

Het gezin Braekevelt-Coryn uit Lotenhulle

Tijdens het pinksterweekend (21-24 mei) ging Natuurpunt Aalter op ontdekking in de Viroinvalei. Onder de 38 Aalterse Natuurpunters troffen we 5 "nieuwelingen" aan: Kristof Braekevelt en Wendy Coryn en hun drie kinderen. Deze nieuwsbrief werd vóór het Natuurpunt-weekend klaargestoomd. We waren dan maar zo vrij om Kristof en Wendy uit te horen nog voor we hen konden spotten op onze Viroin-activiteit. We vroegen hen waarom ze lid zijn geworden van Natuurpunt en wat ze verwachten van onze activiteiten. Ziehier hun antwoord.

"Wij zijn bij Natuurpunt terechtgekomen na een wandeling vorig jaar in april in Poekebos, georganiseerd door Natuurpunt. We vonden het een heel ontspannen maar toch leerrijke wandeling waar we ons goed bij voelden. We proberen zorgzaam met de natuur om te gaan (bijv. uitsluitend vegetarisch eten sedert een 15-tal jaar, zonneboiler geïnstalleerd, geen sproeistoffen gebruiken, zoveel mogelijk bio-producten kopen,...) maar eigenlijk hebben we wel het gevoel ver van de natuur te staan. We hopen via Natuurpunt op een losse, ontspannen manier meer te weten te komen over het reilen en zeilen van de natuur rondom ons én verder van ons. We zijn dus vooral geïnteresseerd in wandelingen waar ook kinderen kunnen aan deelnemen en waar de uitleg die onderweg gegeven wordt, ons tot nadenken stemt. We willen graag dat de natuur een plaats krijgt bij de opvoeding van onze kinderen. Wij zijn geen echte natuurkenners maar hopen via Natuurpunt toch een

beetje kenners te kunnen worden, maar dan zonder verdere verplichtingen. Een open, ontspannen maar educatieve sfeer is belangrijk voor ons. We lezen elke keer de nieuwsbrief en de kinderen nemen soms het tijdschrift van Natuurpunt mee naar school om de prentjes te tonen of de 'vogel-CD' te beluisteren.

We hopen tijdens het Natuurpunt-weekend meer te weten te komen over de voor ons onbekende mooie natuur in ons land en mensen te ontmoeten die gelijkdenkend of misschien wel juist andersdenkend zijn (wat dit ook mag inhouden).

Lid geworden zijn van Natuurpunt, is voor ons een beetje een sprong in het onbekende...maar zeg nu zelf; het zal ons zeker geen kwaad doen. En ook de kids zien het weekend volledig zitten!"

Activiteiten zomer 2010

Zondag 6 juni

Meetjeslandse gordel: op de fiets voor meer natuur!

Inschrijven en starten kan in Bellem op de hoeve 't Kloosterhof, Zwagerhullestraat 26.

Meer info: zie tijdschrift Natuurpunt & Partners Meetjesland of <http://www.meetjeslandsegordel.be/>

Zaterdag 26 juni

Beheersvoormiddag kanaalberm Bellem

Afspraak om 09u aan de kanaalbrug van Bellem

Info: Gino Van Hoorebeke, 09.374.71.22

Zondag 11 juli

Big Jump

Meer info: blz. 5 en op www.natuurpunt.be/aalter

Informatie over contactpersonen van Natuurpunt Aalter ed. kan je terugvinden op onze website.

E-mail : natuurpunt.aalter@scarlet.be

Website : www.natuurpunt.be/aalter

Foto's daguitstap naar Nieuwpoort, 14 februari 2010

